

Valtatien 4 parantaminen välillä Joutsa – Toivakka, Joutsa
Viitasammakkoselvitys

Hanna Suominen

20.6.2017

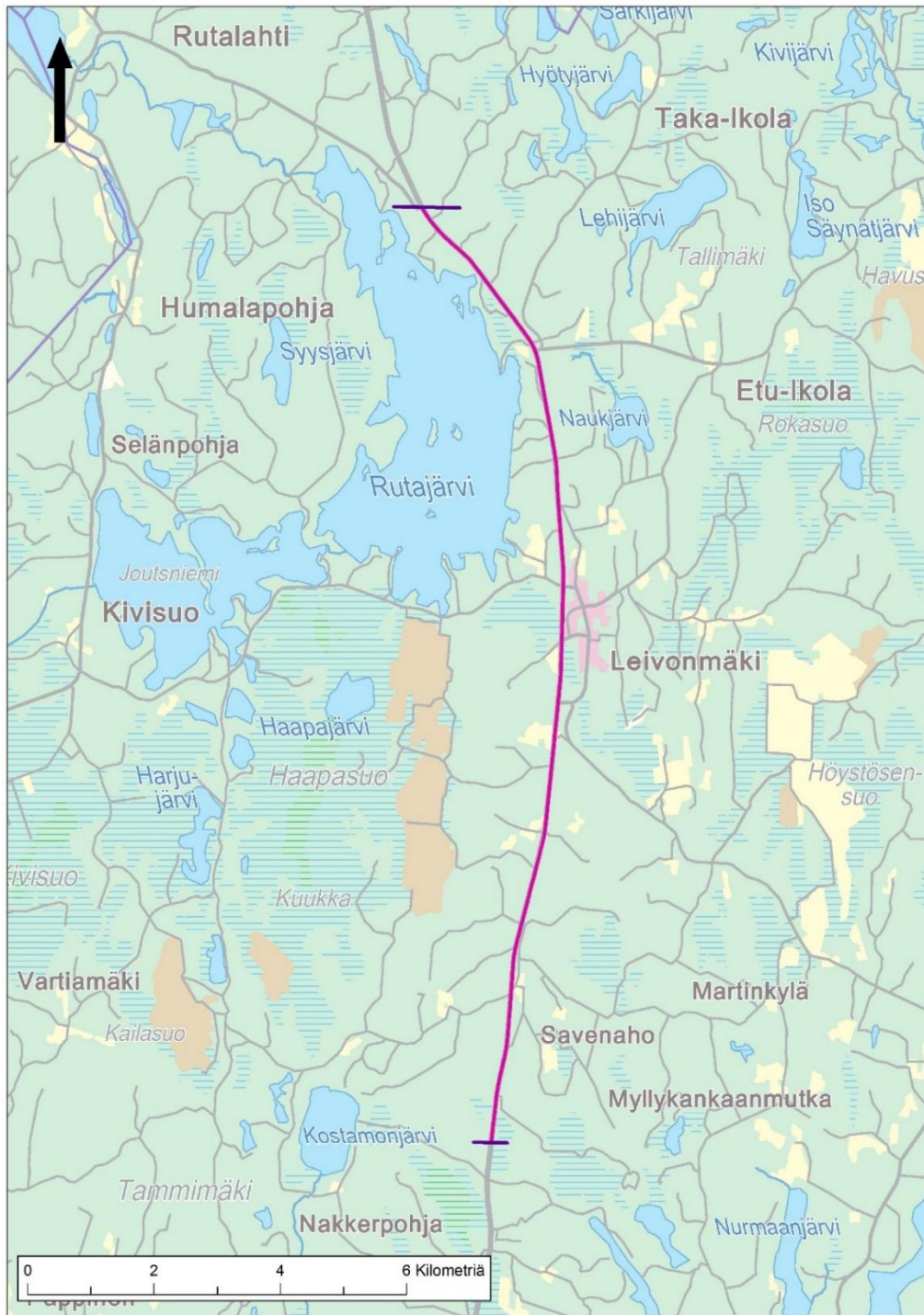
S SITO

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	2
2	VIITASAMMAKKO	3
3	AINEISTO JA MENETELMÄT	3
4	SELVITYSALUEEN YLEISKUVAUS	4
5	TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	8
	KIRJALLISUUS.....	9

1 JOHDANTO

Tämä viitasammakkoselvitys on laadittu Valtatie 4 Joutsa – Toivakka -tiesuunnitelmaa varten. Valtatie 4 perusparannus välillä Joutsa-Toivakka-tiesuunnitelman yhteydessä on laadittu luontoselvitys vuonna 2006. Silloin ei ole tehty viitasammakkoselvitystä selvitysalueelta. Tämän selvityksen tarkoituksena oli inventoida viitasammakon (*Rana arvalis*) esiintyminen selvitysalueella. Selvitysalue sijoittuu Joutsan kuntaan valtatie 4:n varteen Leivonmäen taajaman pohjois- ja eteläpuolelle (Kuva 1). Tiesuunnitelma käsittää noin 15 kilometrin mittaisen alueen. Työn Sito Oy:ltä on tilannut Keski-Suomen ELY-keskus.

Kuva 1. Selvitysalueen sijainti.

2 VIITASAMMAKKO

Viitasammakko (*Rana arvalis*) muistuttaa ulkonäöltään hyvin paljon ruskosammakkoa eli tavallista sammakkoa (*R. temporaria*). Viitasammakkoa tavataan Keski- ja Pohjois-Euroopassa (Gasc ym. 1997). Suomessa lajin levinneisyys kattaa lähes koko maan - pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta (Terhivuo 1981, Terhivuo 1993, Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu 2016). Levinneisyysalue ei kuitenkaan ole kovin tarkasti tiedossa, sillä lajin tunnistaminen on vaikeaa.

Viitasammakon levinneisyys kattaa lähes koko Suomen. Lajin esiintymistiheyden vaihtelu on kuitenkin suurehkoa (Terhivuo 1993). Viitasammakko suosii elinympäristönään kosteikkoja, pieniä lampia, matalia järvien- ja merenlahtia ja märkiä välipintaisia aapasoita.

Viitasammakko ei ole Suomessa uhanalainen, eikä erityisen harvinainen laji. Koska viitasammakko on kuitenkin maailmanlaajuisesti taantunut voimakkaasti ja huomattava osa lajin maailmanlaajuisesta kannasta esiintyy Suomessa, laji on Euroopan unionin alueella tiukasti suojeltu, ja se on EU:n luontodirektiivin liitteen IV (a) laji. Tästä syystä sen lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kiellettyä luonnonsuojelulain 49 §:n perusteella (Luonnonsuojelulaki 1996). Luonnonsuojelulain 49 §:n 3 momentin mukaan alueellinen ELY-keskus voi yksittäistapauksissa myöntää poikkeuksen em. kiellosta luontodirektiivissä (16 artikla) mainituin perustein. Lupa voidaan myöntää vain, jos kyseessä on yleisen edun kannalta tärkeä hanke eikä muuta tyydyttävää ratkaisua ole ja lajin kanta säilyy suotuisana.

Viitasammakko tarvitsee rauhallisen talvehtimispaikan ja puhtaita vesialueita lisääntymiseen sekä turvalliset vaellusreitit lisääntymis- ja talvehtimisvesistöjen välillä. Viitasammakko kutee usein erikokoisten lampien ja järvien suo- ja luhtamaisissa osissa. Laji on paikkauskollinen, ja käyttää samoja talvehtimispaikkoja vuodesta toiseen. Talvehtimisalueille voi kerääntyä yksilöitä parin neliökilometrin suuruiselta alueelta, ja pisimmät todetut vaellusmatkat ovat jopa parin kilometrin mittaisia. Keväisin viitasammakot vaeltavat talvehtimispaikoilta lisääntymisalueille ja syksyllä takaisin. Reitit katkaisevat esteet, kuten tiealueet, lisäävät aikuisten yksilöiden kuolleisuutta merkittävästi. Viitasammakolle hyviä ekologisia käytäviä ovat ojien ja purojen varret sekä laajat yhtenäiset metsäalueet. Myös järvet voivat toimia kulkuyhteytenä.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Viitasammakkoselvitys toteutettiin toukokuussa 2017. Lähtöaineiston perusteella kartoitettiin lajille potentiaaliset elin- ja lisääntymisympäristöt. Ilmakuvien ja karttojen perusteella paikallistettiin viitasammakon potentiaalisia elinympäristöjä ja käyntikohteita ennen maastoinventointia.

Viitasammakkoselvityksen laadinnasta on vastannut MMM Hanna Suominen Sito Oy:stä. Maastoinventointi tehtiin 15.5.2017. Selvitettävät alueet on esitetty sivujen 4 ja 5 kuvissa (Kuva 2 ja Kuva 3). Kuljetut reitit tallennettiin GPS-laitteella. Sää oli selvitysajankohtana hyvä viitasammakoiden havainnointiin: lämpötila oli + 3 °C ja tuuli oli melko vähäistä (4 m/s).

Selvitysalueelta ei ole aiempia tiedossa olevia havaintoja viitasammakon esiintymisestä. Selvitys tehtiin rantaviivaa pitkin tai sen läheisyydessä kävellen ja kuuntelemalla viitasammakon lajityypillisiä soidinääniä (koiraiden pulputtava ääntely), pysähtymällä välillä kuuntelemaan sekä etsimällä lajin kutua. Havainnot perustuvat yhteen käyntikertaan ilta-aikaan. Maastotyöt tehtiin noin klo 20.30-24.

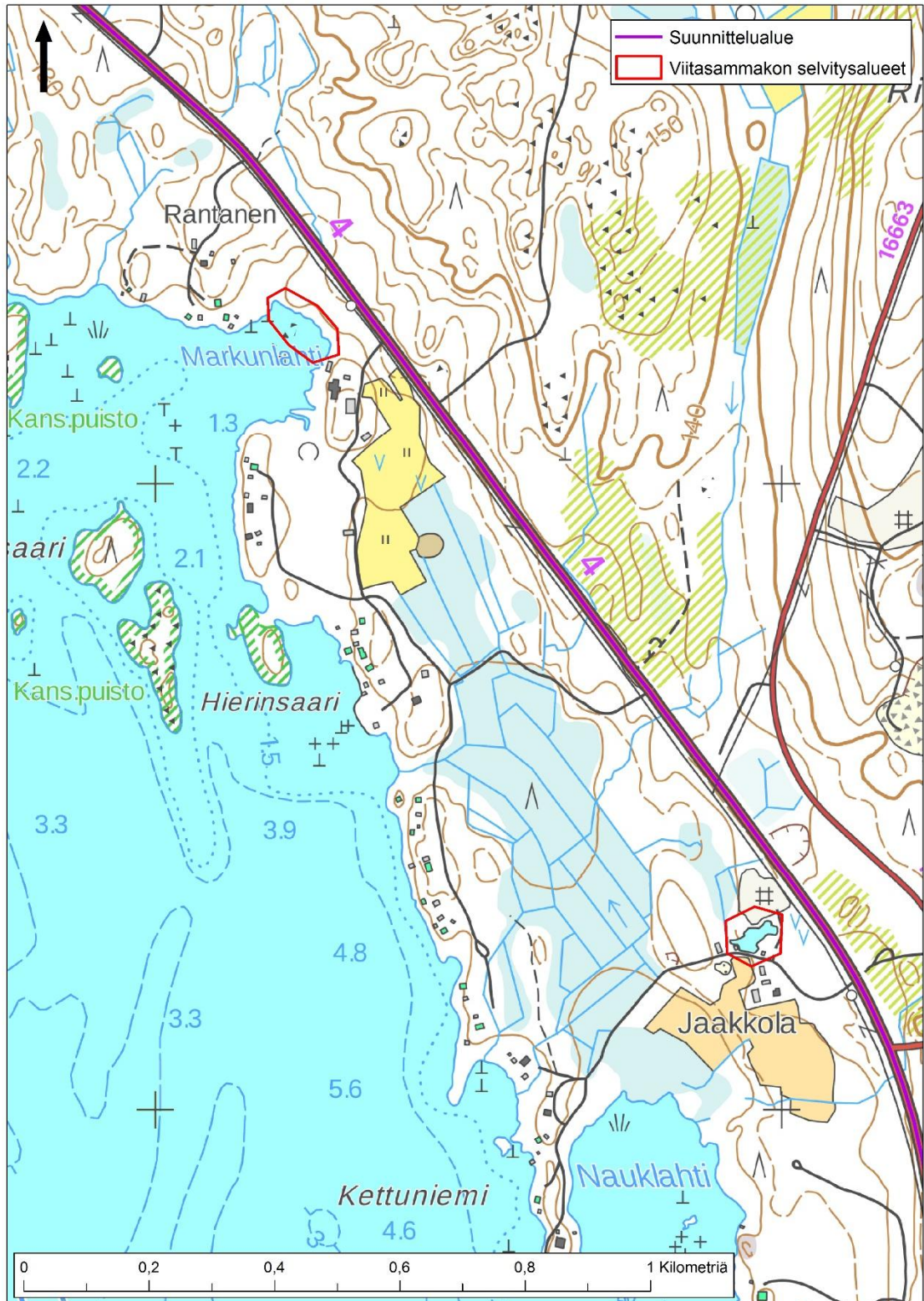
4 SELVITYSALUEEN YLEISKUVAUS

Lähtöaineiston perusteella kartoitettavia kohteita olivat Leivonmäen taajaman eteläpuolella sijaitseva Kangaslampi (Kuva 4), Kangaslammen luoteispuolella noin 200 metrin etäisyydellä Niittysentien varrella sijaitseva kaivettu lampi (Kuva 5), Jaakkolan tilan pohjoispuolella sijaitseva kaivettu lampi (Kuva 6) sekä Rutajärven pohjoisosassa sijaitseva Markunlahti (Kuva 7). Kangaslammen itä- ja etelärannoilla vallitsee rämeakasvillisuus ja lampea reunustaa koko matkalta vesikasvillisuus.

Kuva 2. Viitasammakon selvitysalueet Leivonmäen taajaman eteläpuolella (Kangaslampi ja Niittysentien varrella sijaitseva kaivettu lampi).

Niittysentien varrella sijaitsevan kaivetun lammen reunoilla on vain vähän suojaavaa vesikasvillisuutta. Jaakkolan tilan pohjoispuolella sijaitsevan kaivetun lammen rantoja reunustaa lehtipuusto eikä rantavyöhykkeellä ole juurikaan suojaavaa vesikasvillisuutta. Markunlahden rannoilla vallitsee luhtainen kasvillisuus ja ranta on myös melko matala.

Kuva 3. Viitasammakon selvitysalueet hankealueen pohjoisosassa (Markunlahti ja Jaakkolan tilan läheinen kaivettu lampi).

Kuva 4. Kangaslammen itäreunaa.

Kuva 5. Niittysentien varrella sijaitseva kaivettu lampi.

Kuva 6. Jaakkolan tilan pohjoispuolella sijaitseva kaivettu lampi.

Kuva 7. Markunlahden rantakasvillisuutta.

5 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Uhanalaisrekisterin tietojen mukaan selvitysalueelta ei ollut aiempia tunnettuja havain-
toja viitasammakon esiintymisestä. Maastokäynnillä havaittiin viitasammakoiden kutu-
ääntelyä selvitysalueelta yhdestä paikasta Kangaslammelta. Kangaslammen rannoilta
havaittiin myös kutua (Kuva 8). Yhteensä viitasammakoita havaittiin kymmenkunta yksilöä.
Yksilömäärät on arvioitu, koska havainnointi tehtiin kuuntelemalla äänneleviä yksilöitä ja useat yksilöt olivat samaan aikaan äänessä. Tästä syystä yksilömäärien tarkka laskenta oli haasteellista. Valtatien parantamisesta ei aiheudu haitallisia vaikutuksia viitasammakoiden lisääntymisympäristöön Kangaslammen kohdalla, sillä tielin-
jaukseen ei tule muutoksia tällä kohdalla.

Kuva 8. Kutua Kangaslammen rannalla.

KIRJALLISUUS

Liukko, U.-M., Henttonen, H., Hanski, I. K., Kauhala, K., Kojola, I. & Kyheröinen, E.-M. 2010: Nisäkkäät. Teoksessa: Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.). Suomen lajien uhanalaisuus. – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. s.311-319.

Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096

92/43/EEC: Neuvoston direktiivi; luonnonvaraisten elinympäristöjen ja luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta; EYVL 1992 L 206.

Sierla, L., Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. – Suomen ympäristö 742:1–113.

Suomen ympäristökeskus 2011: Luontodirektiivin lajien esittelyt. <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=24791&lan=fi>

Terhivuo, J. 2001. Sammakkoeläimet ja matelijat. Luonnontieteellinen keskusmuseo, Helsingin yliopisto. <http://www.luomus.fi/elaintiede/selkarankaiset/tietoa/herp/index.htm>

Valtion ympäristöhallinto 2017: SYKE:n paikkatietoaineistot. http://www.syke.fi/fi-FI/Avoin_tieto/Paikkatietoaineistot.